

Media: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

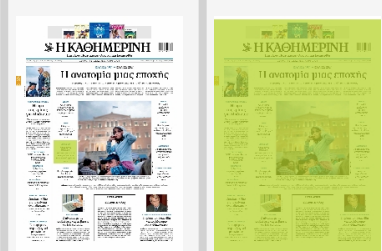
Page: 1,22

Published at: 21-07-2024

Author:

Surface: 870.57 cm² **Circulation:** 14860

Subjects:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Οι χαμένες
ευκαιρίες
της ανάπτυξης και
η περιπέτεια του
κοινωνικού κράτους

Σελ. 22

1974-2024
ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ
ΕΝΑΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

50 χρόνια ανάπτυξης με χαμένες ευκαιρίες

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Στις πέντε δεκαετίες από όταν επανήλθε η δημοκρατία, η οικονομία στη χώρα μας προόδευσε. Τα εισοδήματα μεγεθύνθηκαν, οι μεγάλες ανισότητες μειώθηκαν, η αξία των περιουσιών αυξήθηκε, οι υποδομές βελτιώθηκαν, όπως και οι υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης. Μισός αιώνας είναι βέβαια μακρύς χρόνος και το παράδοξο θα ήταν να μην είχε υπάρξει πρόοδος, ιδίως όταν η δυναμική ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία ήταν θετική και συχνά ισχυρή. Ακόμη και αν οι επιλογές διέφεραν διαχρονικά, έχει σημασία να επισημανθούν συστηματικές επιτυχίες και αποτυχίες, ιδίως για να εκτιμηθούν οι επόμενες προοπτικές και προκλήσεις.

Αρχικά, υπάρχει θετική επίδραση της παγκόσμιας οικονομίας. Μετά τις πετρελαιοικές κρίσεις και τον πληθωρισμό στις αρχές της δεκαετίας του '80, η μεγέθυνση στηρίχθηκε από τεχνολογική πρόοδο, με διάχυση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και εφαρμογών τους, την ενσωμάτωση δυναμικών περιοχών στην παγκόσμια οικονομία ιδίως της Ασίας και του ανατολικού μπίλοκ και την αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου σε ένα σταθερό γεωπολιτικό περιβάλλον. Στην Ευρώπη, η ανάπτυξη ενισχύθηκε και από πολιτικές ενοποιήσεις. Παρά τις επιμέρους οπισθοχωρήσεις, η ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας τον τελευταίο μισό αιώνα ήταν ισχυρή.

Για την Ελλάδα, υπήρξε διπλή θετική επίδραση, τόσο από την ανάπτυξη των άλλων οικονομιών όσο και από την ενσωμάτωση στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, αρχικά στην ΕΟΚ, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη. Η ενίσχυση της σταθερότητας έφερε και υψηλότερη χρηματοδότηση από το εξωτερικό, ιδίως επίσημες μεταβιβάσεις από ευρωπαϊκά ταμεία και διευρυμένο δημόσιο δανεισμό. Ταυτόχρονα, όμως, η οικονομία αναπτύχθηκε κυρίως με αύξηση της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης, κατεύθυνσης των αποταμιεύσεων στα ακίνητα και λιγότερο με επεν-

δύσεις που οδηγούσαν σε εξαγωγές. Σημαντικοί κλάδοι, στη μεταποίηση και γενικότερα σε διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά, υποχώρησαν. Αν συγκρίνει κανείς την ανάπτυξη στο ίδιο διάστημα στις άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, η δική μας εμφάνισε υστέρηση συγκριτικά με σχεδόν όλες τις άλλες.

Η εικόνα, λοιπόν, είναι μεικτή. Πρόοδος σε πολλούς τομείς και μεγέθυνση, αλλά χαμηλότερη από τις περισσότερες χώρες και με ποιοτικά χαρακτηριστικά που δεν διασφαλίζουν μια ισχυρή τροχιά ανάπτυξης μελλοντικά. Ασφαλώς, δεν ήταν όλες οι περιοδοί ίδιες, αλλά τα χρόνια από την υιοθέτηση του ευρώ έως το ξέσπασμα της κρίσης χρέους είναι καθρέφτης των βασικών τάσεων. Υπήρξε σημαντική δημοσιονομική προσαρμογή για να επιτευχθεί η είσοδος στην Ευρωζώνη, όμως η μεγάλη εισροή πόρων που ακολούθησε δεν συνοδεύθηκε από επαρκή αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας εξωστρεφών κλάδων. Τα εισοδήματα τότε αυξήθηκαν, αλλά όχι με διατηρήσιμο τρόπο.

Η εξέλιξη της κρίσης χρέους

Η εικόνα είναι μεικτή. Πρόοδος σε πολλούς τομείς και μεγέθυνση, αλλά χαμηλότερη από τις περισσότερες χώρες και με ποιοτικά χαρακτηριστικά που δεν διασφαλίζουν μια ισχυρή τροχιά ανάπτυξης μελλοντικά.

είναι επίσης χαρακτηριστική. Είχε διπλάσια διάρκεια και βάθος από ό,τι σε άλλες χώρες της περιφέρειας της Ευρωζώνης. Εκτός από τρία προγράμματα επί 8 χρόνια, προκλήθηκε κλείσιμο τραπεζών και έλεγχος κεφαλαιακών κινήσεων για 4 χρόνια, ενώ η επενδυτική βαθμίδα χάθηκε για 13 χρόνια. Βέβαια,

έφταιξε πως υπήρχε όχι μόνο υψηλό δημόσιο χρέος, αλλά και βαθιά διδύμα ελλείμματα, δημοσιονομικό και εξωτερικού τομέα. Όμως, ήταν η ακραία αρεββασιότητα και η έλλειψη καθαρής κατεύθυνσης που επιβάρυναν την κατάσταση, μετέφεραν μεγαλύτερο μέρος της αναγκαίας προσαρμογής από τις μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις στη ληψιμότητα και οδήγησαν σε μαζική αποεπένδυση και φυγή ανθρώπων, εξέλιξη που υποσκάπτει τις προοπτικές ανάπτυξης και σήμερα.

Στη βάση των επιδόσεων της οικονομίας είναι οι άνθρωποι, η εκπαίδευσή τους και η τεχνολογία. Πληθυσμιακά η χώρα μεγεθύνθηκε στις πρώτες τρεις δεκαετίες από τη Μεταπολίτευση, για να υποχωρήσει σημαντικά την τελευταία. Προσέλυσε, ενδιάμεσα, ισχυρή μετανάστευση από χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης, που ενίσχυσε την παραγωγή. Αυτό αντιστρόφως αποτέλεσε από την αρχή της κρίσης. Παρόλ'αυτα, το αρνητικό ισοζύγιο γεννήσεων και θανάτων αυξάνει τη γήρανση. Η τάση συγκέντρωσης στα αστικά κέντρα και ιδίως στην Αθή-

να δημιουργεί προβλήματα στα ίδια και στην περιφέρεια. Συνολικά, οι δημογραφικές τάσεις πλέον αποτελούν επιβαρυντικό παράγοντα. Σίγουρα, η χώρα δεν κατάφερε να αναδειχθεί σε κέντρο της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής της που θα προσελκύει δυναμικούς ανθρώπους και θα τους ενσωματώνει.

Στην εκπαίδευση, υπήρξε διαχρονικά μεγάλη αύξηση των δαπανών, δημόσιων και ιδιωτικών, και της πρόβασης των νέων γενεών στα διάφορα επίπεδα της. Αρχικά με ενίσχυση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και ύστερα με συστηματική αύξηση της ανώτερης και ιδίως της πανεπιστημιακής. Έτσι, το ποσοστό των Ελλήνων με πτυχία και μεταπτυχιακούς τίτλους συνέκλινε στους ευρωπαϊκούς μέσους όρους. Ποιοτικά όμως παρατηρείται απόκλιση από την υπόλοιπη Ευρώπη. Το σύστημα μας είναι υπερβολικά φορμαλιστικό, δεν προσφέρει ουσιαστικές επιλογές, ούτε ενισχύει τη δημιουργικότητα των νέων.

Τέλος, η ασθενής σχέση της εκπαίδευσης με την οικονομία και η υστέρηση σε μακροχρόνιες παραγωγικές επενδύσεις είναι οι βασικοί λόγοι που η παραγωγή δεν ενσωματώνει τεχνολογία επαρκώς. Μεγάλο μέρος της επιχειρηματικότητας και της εργασίας βρίσκεται σε τομείς με χαμηλή παραγωγικότητα, έλλειψη ανταγωνισμού ή στην άτυπη οικονομία ώστε να παρακαμφθούν ρυθμίσεις και κανόνες. Έτσι, ακόμη και σε περιόδους ισχυρής ανάπτυξης, αυτή μόνο σε μικρό βαθμό έγινε με δημιουργία υψηλής αξίας. Ως αποτέλεσμα, στο σύνολο της περιόδου οι καινοτομικές ή ζένες επενδύσεις ήταν λίγες και η αμοιβή της εργασίας χαμηλή. Η αποτελεσματικότερη ενσωμάτωση καινοτομίας και προσέλκυση επενδύσεων και ανθρώπων, μέσα σε ένα σταθερό και απλό θεσμικό πλαίσιο, είναι η μεγάλη πρόκληση για την οικονομία στο επόμενο διάστημα.

Ο κ. Νίκος Βέττα είναι γενικός διευθυντής ΙΟΒΕ και καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στο εργοτάξιο, κάπου στην Αθήνα την περίοδο της οικονομικής κρίσης, ο χρόνος μοιάζει να έχει «παγώσει». Δεκαετίες νωρίτερα, στα πρώτα βήματα της Μεταπολίτευσης η Ελλάδα, βιώνοντας τη θετική επίδραση της παγκόσμιας οικονομίας, αναπτύχθηκε κυρίως με αύξηση της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης, της κατεύθυνσης των αποταμιεύσεων στα ακίνητα και λιγότερο με επενδύσεις που οδηγούσαν σε εξαγωγές.